

Quan hệ đối tác chiến lược sâu rộng Việt Nam - Nhật Bản: thành tựu và triển vọng

TS. PHẠM LÊ DẠ HƯƠNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: dahuong88@gmail.com

Nhận ngày 15 tháng 09 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 12 năm 2023.

Tóm tắt: Từ khi nâng cấp quan hệ ngoại giao lên tầm đối tác chiến lược sâu rộng năm 2014, quan hệ Việt Nam - Nhật Bản ngày càng được củng cố và phát triển toàn diện hơn. Các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, an ninh - quốc phòng, kinh tế, văn hóa, giáo dục, khoa học kỹ thuật đều được đôi bên chú trọng hợp tác, ngày một đi vào thực chất. Bài viết sẽ điểm lại những thành tựu của quan hệ Việt Nam - Nhật Bản từ năm 2014 đến nay, trên cơ sở đó đưa ra một số đánh giá về triển vọng mối quan hệ này trong thời gian tới.

Từ khóa: quan hệ Việt Nam - Nhật Bản, thành tựu, triển vọng.

Abstract: Since elevating diplomatic relations to a comprehensive strategic partnership in 2014, the Vietnam-Japan relationship has increasingly strengthened and developed comprehensively. Areas including politics, security-defense, economics, culture, education, science, and technology have seen significantly deeper cooperation between the two sides. This article will recap the achievements of the Vietnam-Japan relationship from 2014 to the present and, thereby providing an assessment of the prospects for this relationship in the future.

Keywords: Vietnam - Japan relations, achievements, prospects.

1. Những thành tựu chính trong quan hệ Việt Nam - Nhật Bản từ khi nâng cấp quan hệ lên Đối tác chiến lược sâu rộng

1.1. Lĩnh vực chính trị - ngoại giao

Trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao, quan hệ giữa hai nước được củng cố và tăng cường mạnh mẽ qua các cấp song phương và đa phương.

Ở cấp độ song phương, từ khi nâng cấp quan hệ lên thành Đối tác chiến lược sâu rộng vì hoà bình và phồn vinh ở châu Á năm 2014, lãnh đạo cấp cao hai nước thường xuyên duy trì các chuyến thăm lẫn nhau. Có thể thống kê được tổng 16 lần thăm chính thức lẫn nhau giữa hai bên, cụ thể là: Thủ tướng Nhật Bản thăm Việt Nam 4 lần⁽¹⁾, Chủ tịch Hạ viện Nhật Bản thăm Việt Nam 1 lần⁽²⁾, Chủ tịch Thượng viện Nhật Bản thăm Việt Nam 1 lần⁽³⁾, Nhà vua và Hoàng hậu thăm Việt Nam trước khi thoái vị năm 2017. Về phía Việt Nam, Tổng bí thư thăm chính thức Nhật Bản 1 lần⁽⁴⁾, Chủ tịch nước thăm Nhật Bản 3 lần⁽⁵⁾, Thủ tướng thăm chính thức Nhật Bản 5 lần⁽⁶⁾.

Mới đây nhất, Hoàng thái tử và Công nương Nhật Bản đã thăm chính thức Việt Nam vào tháng 9/2023 và Chủ tịch nước Võ Văn Thưởng thăm chính thức Nhật Bản tháng 11/2023 nhân dịp kỷ niệm 50 năm thiết lập quan hệ ngoại giao giữa hai quốc gia.

Trên kênh đối ngoại Đảng, Đảng Cộng sản Việt Nam và Đảng Cộng sản Nhật Bản luôn tăng cường trao đổi thông tin, lý luận và phối hợp chặt chẽ trên các diễn đàn đa phương chính đảng như Hội nghị các chính đảng châu Á (ICAPP). Hai đảng cũng đã thiết lập cơ chế trao đổi lý luận từ năm 2007 và đến năm 2022 đã tổ chức 10 lần trao đổi lý luận và nhiều tọa đàm, chia sẻ thông tin về các vấn đề khu vực và quốc tế cùng quan tâm. Cuộc trao đổi lý luận lần thứ 10 giữa với chủ đề "Xây dựng chủ nghĩa xã hội hiện thực trong thế kỷ XXI: Tiếp cận mới về thực tiễn và lý luận" được tổ chức nhân dịp Đảng Cộng sản Nhật Bản kỷ niệm 100 năm ngày thành lập (15/7/1922 - 15/7/2022) và Đảng Cộng sản Việt Nam tổ chức thành công Hội nghị Trung ương 6

khoá XIII trên tinh thần trao đổi khoa học, cởi mở, thẳng thắn và xây dựng⁽⁷⁾.

Hợp tác giữa hai quốc hội được tăng cường thông qua trao đổi đoàn cấp cao và giữa các uỷ ban chuyên môn, đặc biệt là Nhóm Nghị sĩ Hữu nghị Việt Nam - Nhật Bản và Liên minh Nghị sĩ Hữu nghị Nhật Bản - Việt Nam. Về phía Việt Nam, nhóm Nghị sĩ Hữu nghị Việt Nam - Nhật Bản được thành lập tại nhiệm kỳ Quốc hội khoá IX (1992 - 1997), đến tháng 6/2023 đã tổ chức nhóm họp lần thứ 3, hỗ trợ tích cực cho các hoạt động của chính phủ, đẩy mạnh ngoại giao nhân dân, đảm bảo hiệu quả các chương trình, dự án hợp tác giữa Việt Nam và Nhật Bản, thúc đẩy kết nối và hợp tác địa phương trên các lĩnh vực nông, lâm nghiệp□

Từ kinh nghiệm của Nhật Bản trong chương trình □Mỗi làng một sản phẩm□, Việt Nam đã xây dựng được chương trình □Mỗi xã một sản phẩm (OCOP)□ và đến nay Việt Nam đã có khoảng 10.000 sản phẩm OCOP được đánh giá xếp hạng 3 sao trở lên⁽⁸⁾.

Hai nước còn duy trì thúc đẩy hợp tác thông qua các cơ chế đối thoại như Uỷ ban Hợp tác Việt Nam - Nhật Bản, Đối thoại Đối tác chiến lược Việt Nam - Nhật Bản về ngoại giao - an ninh - quốc phòng, Đối thoại Chính sách quốc phòng Việt Nam - Nhật Bản, Đối thoại An ninh cấp Thứ trưởng; Uỷ ban hỗn hợp về thương mại, năng lượng và nông nghiệp...

Ở cấp độ đa phương, hai bên phối hợp chặt chẽ, ủng hộ lẫn nhau tại các diễn đàn đa phương khu vực và quốc tế, như Liên hợp quốc, Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO), Diễn đàn Hợp tác Á - Âu (ASEM), Diễn đàn Hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC), Hội nghị Cấp cao Đông Á (EAS), ASEAN+3, Diễn đàn khu vực ASEAN (ARF), Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN mở rộng (ADMM+)□ Nhật Bản đã ủng hộ Việt Nam đảm nhiệm vai trò Uỷ viên không thường trực Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc nhiệm kỳ 2020 - 2021. Việt Nam cũng phối hợp chặt chẽ với Nhật Bản đảm nhiệm vai trò Điều phối viên quan hệ ASEAN - Nhật Bản nhiệm kỳ 2018 - 2021. Hai bên đã phối hợp chặt chẽ và thúc đẩy ký kết, phê chuẩn và triển khai Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ

xuyên Thái Bình Dương (TPP) có hiệu lực đối với Nhật Bản từ tháng 12/2018 và với Việt Nam từ tháng 1/2019. Việt Nam và Nhật Bản đã đồng chủ trì Diễn đàn ASEAN - Nhật Bản lần thứ 36 tại hội nghị thường niên cấp thứ trưởng với sự tham dự của Trưởng Quan chức cấp cao (SOM) các nước ASEAN và Phó Tổng Thư ký ASEAN tháng 5/2021. Việt Nam cũng tích cực đưa ra những chiến lược hợp tác đối với Hợp tác Mekong - Nhật Bản cần dựa trên 3 trụ cột: kinh tế năng động và thích ứng; xã hội lành mạnh, lấy người dân làm trung tâm; và Mekong xanh và số⁽⁹⁾ năm 2021; hay ủng hộ các sáng kiến của Nhật Bản về giảm phát thải ròng khí nhà kính tại Hội nghị Cộng đồng phát thải bằng 0 châu Á (AZEC) năm 2023.

1.2. Lĩnh vực kinh tế - thương mại

Trên lĩnh vực kinh tế, thương mại, Nhật Bản vẫn luôn giữ vị trí đối tác quan trọng hàng đầu của Việt Nam.

Viện trợ phát triển chính thức ODA của Nhật Bản chiếm trên 30% viện trợ phát triển song phương dành cho Việt Nam⁽¹⁰⁾. ODA của Nhật Bản dành cho Việt Nam được phân bổ vào các lĩnh vực chủ chốt như giáo dục, y tế, quản trị nhà nước - cải cách pháp luật, giao thông vận tải, tài nguyên - năng lượng, phát triển đô thị - vùng, kinh tế thị trường - cải cách tài chính - đầu tư, phát triển lĩnh vực tư nhân, phát triển nông nghiệp - nông thôn, quản lý môi trường, biến đổi khí hậu - thiên tai thông qua các hình thức dự án Hợp tác kỹ thuật (TCP), Hợp tác vốn vay ODA (L), Viện trợ không hoàn lại (GA), Nghiên cứu phát triển (DS), chương trình Đối tác phát triển (GC) và khác (O). Nhiều dự án dựa trên nguồn vốn ODA của Nhật Bản đã hoàn thành và được đưa vào hoạt động hiệu quả, góp phần to lớn vào thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội và phát triển bền vững tại Việt Nam từ năm 2014 tới nay như: đường cao tốc Bắc - Nam; tuyến đường sắt đô thị thành phố Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh; xây dựng nhà máy nhiệt điện Thái Bình; cải thiện môi trường nước và cơ sở hạ tầng nước tại thành phố Huế, tỉnh Đồng Nai, thành phố Hạ Long, thành phố Hồ Chí Minh; hỗ trợ phát triển các bãi chôn lấp rác thải hợp vệ sinh tại thành phố Hà Nội; xây dựng bệnh viện Chợ Rẫy□

Tháng 7/2023, Việt Nam đã ký kết thành công với Nhật Bản một số văn kiện hợp tác đáng chú ý như khoản vay hỗ trợ ngân sách trị giá 50 triệu yên cho Chương trình phục hồi và phát triển kinh tế xã hội Việt Nam hậu đại dịch Covid - 19⁽¹¹⁾.

Nhật Bản cũng là nước có *vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài FDI* lớn thứ hai tại Việt Nam, với 1.966,20 triệu USD tính tới tháng 4 năm 2023⁽¹²⁾. Không những vậy, Nhật Bản thậm chí còn tăng vốn đầu tư vào Việt Nam bất chấp sự bùng nổ của đại dịch Covid - 19 trong năm 2021. Các cơ quan chức năng của Việt Nam, Chính phủ Việt Nam và Nhật Bản đã thiết lập một diễn đàn đối thoại chính sách giữa các nhà đầu tư Nhật Bản và các bộ, ngành liên quan của Việt Nam với tên gọi "Sáng kiến chung Việt Nam - Nhật Bản" từ tháng 4/2003. Đến nay, Sáng kiến đang triển khai giai đoạn 8 và đã đạt được một số thành quả nhất định như 47/80 tiểu hạng mục được thực hiện tốt và đúng tiến độ, 15/80 tiểu hạng mục đang được thực hiện, 12/80 tiểu hạng mục sẽ được triển khai trong thời gian tới và chỉ có 6/80 tiểu hạng mục không tiến triển⁽¹³⁾.

Về *thương mại song phương*, Nhật Bản cũng là đối tác thương mại lớn thứ tư của Việt Nam với tổng kim ngạch thương mại hai chiều đạt 47,61 tỷ USD năm 2022⁽¹⁴⁾. Các hiệp định thương mại tự do FTA mà cả hai quốc gia cùng tham gia như: Hiệp định Đối tác kinh tế Việt Nam - Nhật Bản (VJFTA), Hiệp định Đối tác kinh tế toàn diện ASEAN - Nhật Bản (AJCEP), Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP), đặc biệt là Hiệp định Đối tác Toàn diện khu vực (RCEP) mới có hiệu lực từ năm 2022 tiếp tục mở ra cơ hội cho các doanh nghiệp hai nước trong việc tận dụng ưu đãi thuế quan trong hoạt động xuất nhập khẩu.

Bên cạnh đó, Nhật Bản là một trong những đối tác hợp tác du lịch lớn nhất của Việt Nam. Trước đại dịch, lượng khách du lịch Nhật Bản tới Việt Nam đạt 952 nghìn lượt⁽¹⁵⁾, còn khách du lịch Việt Nam tới Nhật Bản đạt 495 nghìn lượt vào năm 2019. Sau khi phục hồi từ đại dịch, lượng khách du lịch Việt Nam tới Nhật Bản đạt 284 nghìn lượt, chiếm tỷ lệ cao trong khách du lịch Đông Nam Á tới Nhật Bản⁽¹⁶⁾.

Nhật Bản cũng là điểm đến hấp dẫn cho lao

động Việt Nam. Hiện nay, Việt Nam lao động đi làm việc tại Nhật Bản theo các hình thức như: chương trình thực tập sinh kỹ năng; chương trình đưa ứng viên điều dưỡng, hộ lý Việt Nam sang Nhật Bản làm việc trong khuôn khổ Hiệp định đối tác kinh tế Việt Nam - Nhật Bản (EPA); chương trình lao động kỹ năng đặc định; chương trình lao động kỹ thuật, phiên dịch viên; lao động xây dựng, đóng tàu. Lao động Việt Nam chiếm 25% trong tổng số lao động nước ngoài đang làm việc tại Nhật Bản. Bên cạnh đó, Việt Nam có hơn 200.000 thực tập sinh và trên 77.000 lao động đặc định đang sinh sống và làm việc tại Nhật Bản tính đến tháng 12/2022. Qua đó đã đóng góp trong phát triển kinh tế của Việt Nam và Nhật Bản, kiều hối chuyển về nước tương đương 3 tỷ USD⁽¹⁷⁾.

1.3. Lĩnh vực an ninh - quốc phòng

Trên lĩnh vực an ninh - quốc phòng, cả Việt Nam và Nhật Bản duy trì đẩy mạnh hợp tác, đổi mới tư duy, tôn trọng sự khác biệt trong bối cảnh quan hệ quốc tế đang vận động không ngừng nhằm thắt chặt hơn nữa sợi dây kết nối quốc phòng và an ninh song phương.

Giữa hai nước đã ký kết được nhiều *thỏa thuận, ghi nhớ về hợp tác quốc phòng* như "Bản ghi nhớ về hợp tác trong lĩnh vực gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc" năm 2015, "Tuyên bố chung về hợp tác quốc phòng hướng tới thập niên tiếp theo" năm 2018, "Bản Ghi nhớ hợp tác quốc phòng song phương" năm 2021, "Thỏa thuận chuyển giao thiết bị và công nghệ quốc phòng" năm 2021.

Hai bên thường xuyên *trao đổi đoàn các cấp* thăm lẫn nhau, tiến hành đối thoại chính sách quốc phòng định kỳ, đào tạo nhân lực, trao đổi thông tin, hỗ trợ nhân đạo, cứu trợ thảm họa. Trong giai đoạn từ 2014 đến nay, có 19 chuyến thăm chính thức giữa Bộ Quốc phòng Việt Nam và Bộ Quốc phòng Nhật Bản, 14 chuyến thăm lẫn nhau giữa hải quân hai bên.

Về *an ninh hàng hải*, tháng 3/2020, Nhật Bản đồng ý chuyển giao công nghệ đóng tàu quân sự cho Việt Nam. Tháng 7/2020, Việt Nam ký kết sẽ nhập 6 tàu tuần tra bảo vệ bờ biển trị giá 345 triệu USD trong khuôn khổ Hiệp định vốn vay ODA⁽¹⁸⁾.

Trên các diễn đàn đa phương, hai bên cũng tích cực thúc đẩy hợp tác, đặc biệt tại Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng các nước ASEAN mở rộng ADMM+, trong đó Việt Nam và Nhật Bản đồng chủ trì Nhóm chuyên gia Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc trong khuôn khổ ADMM+, chu kỳ 4, giai đoạn 2021 - 2023. Cảnh sát biển Việt Nam và Lực lượng Bảo vệ bờ biển Nhật Bản là thành viên tích cực của Hiệp định Hợp tác khu vực về chống cướp biển và cướp có vũ trang chống lại tàu thuyền châu Á (ReCAAP), Hội nghị những nhà đứng đầu các cơ quan thực thi pháp luật trên biển của các nước châu Á (HACGAM).

1.4. Giao lưu văn hóa, giao lưu nhân dân

Hai bên vẫn thường xuyên tổ chức các lễ hội thường niên như Lễ hội Việt Nam tại Nhật Bản, Lễ hội Việt Nam - Nhật Bản, Lễ hội hoa anh đào, sự kiện Giao lưu văn hoá Hội An - Nhật Bản. Năm 2018, có 243 sự kiện được tổ chức nhằm kỷ niệm 45 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt Nam - Nhật Bản⁽¹⁹⁾. Năm 2023, nhiều sự kiện đã, đang và sẽ được tổ chức nhân dịp kỷ niệm 50 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt Nam - Nhật Bản, góp phần tăng cường hiểu biết, tin cậy giữa nhân dân hai nước. Trong đó phải kể đến những sự kiện nổi bật như chương trình trình diễn thời trang Kimono - Áo dài Fashion show, vở opera Công nữ Anio, buổi biểu diễn Kyogen.

Trong khuôn khổ dự án WA - vì một châu Á hiểu biết lẫn nhau⁽²⁰⁾, Nhật Bản triển khai kế hoạch phái cử các cộng sự tiếng Nhật tới các nước Đông Nam Á nói chung và Việt Nam nói riêng để hỗ trợ hoạt động giáo dục tiếng Nhật và giao lưu nhân dân. Từ năm 2014 đến 2023, dự án đã phái cử 178 công dân Nhật Bản tới Việt Nam làm việc tại các cơ sở đào tạo tiếng Nhật các cấp thuộc các địa phương. Trong khoảng thời gian đại dịch, trừ năm 2020, Nhật Bản vẫn duy trì phái cử được 29 cộng sự trong 2 năm 2021 và 2022⁽²¹⁾.

Nhật Bản cũng thực hiện Viện trợ văn hóa không hoàn lại quy mô nhỏ cho Việt Nam với một số dự án như: hỗ trợ trang thiết bị nghe cho Đại học Sư phạm Hà Nội trị giá 7,5 triệu yên năm 2021; hỗ trợ trang thiết bị máy móc dành cho việc giảng dạy

tiếng Nhật cho trường Đại học Công nghệ thông tin - Đại học Quốc gia thành phố Hồ Chí Minh trị giá 8,6 triệu yên, cải tạo trang thiết bị âm nhạc cho trường Cao đẳng Văn hoá Cần Thơ trị giá 8,1 triệu yên năm 2022; và gần nhất là tài trợ cho chuyên ngành Châu Á - Thái Bình Dương thuộc Học viện Ngoại giao 7,8 triệu yên năm 2023⁽²²⁾.

1.5. Một số lĩnh vực khác

Khoa học công nghệ cũng là một lĩnh vực đang được Nhật Bản và Việt Nam chú trọng thúc đẩy hợp tác. Đến năm 2021, hai bên đã tổ chức thành công 4 khóa họp Ủy ban Hỗn hợp về hợp tác Khoa học và Công nghệ để thảo luận các lĩnh vực hợp tác nhằm thúc đẩy hợp tác song phương về khoa học và công nghệ... Cục Sở hữu Trí tuệ đã ký kết Bản ghi nhớ hợp tác với Bộ Khoa học và Công nghệ và Cơ quan Sáng chế Nhật Bản năm 2014 nhằm nâng cao nhận thức về sở hữu trí tuệ; với Cục Công nghiệp thực phẩm Nhật Bản năm 2017 trong lĩnh vực chỉ dẫn địa lý.

Dưới sự hỗ trợ của Nhật Bản, Việt Nam cũng đạt được một số thành công trong lĩnh vực khoa học vũ trụ như năm 2019 phóng thành công vệ tinh do Việt Nam chế tạo dưới sự hướng dẫn của các chuyên gia Nhật Bản lên vũ trụ, năm 2022 bàn giao vệ tinh do Việt Nam chế tạo cho Cơ quan Hàng không vũ trụ Nhật Bản và phóng thành công lên quỹ đạo Nhật Bản.

Về y tế, trong bối cảnh đại dịch Covid - 19 đã và đang gây ra những tác động kinh tế - xã hội chưa từng có, Nhật Bản đã hỗ trợ cho Việt Nam tổng cộng 5,6 triệu liều vaccine và nhiều trang thiết bị, vật tư y tế. Nhật Bản đã thông báo sẽ hỗ trợ bổ sung 1,5 triệu liều vaccine Covid - 19 cho Chính phủ Việt Nam⁽²³⁾ và nhất trí sẽ tiếp tục hợp tác trong việc nghiên cứu và sản xuất vaccine và thuốc điều trị Covid - 19.

2. Những khó khăn, thách thức trong quan hệ Việt Nam - Nhật Bản

Bên cạnh những thành tựu nêu trên, quan hệ Việt Nam - Nhật Bản vẫn còn tồn tại một số vấn đề.

Trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao, giữa Việt Nam và Nhật Bản vẫn tồn tại những hạn chế nhất định như sự khác biệt về thể chế chính trị, phương thức lãnh đạo, hệ tư tưởng. Chế độ chính trị Việt

Nam là thể chế một đảng duy nhất cầm quyền, xây dựng đất nước đi theo con đường xã hội chủ nghĩa. Trong khi đó, Nhật Bản được thành lập trên nền tảng thể chế quân chủ lập hiến và phát triển đất nước theo con đường tư bản chủ nghĩa. Sự chênh lệch về trình độ phát triển, ưu thế và tiềm lực về vốn, tài chính, thị trường, khoa học công nghệ, quốc phòng, vị thế quốc tế... của mỗi nước cũng là vấn đề đặt ra lớn trong quan hệ Nhật - Việt, nhất là đối với Việt Nam. Sự khác biệt này đôi khi có thể dẫn tới những mục tiêu chiến lược không song trùng lẫn nhau.

Trên lĩnh vực kinh tế - thương mại, mặc dù Nhật Bản là tài trợ ODA lớn nhất của Việt Nam, song vẫn tồn tại nhiều hạn chế trong việc tiếp nhận, sử dụng hiệu quả nguồn vốn ODA. Những nguyên nhân có thể kể đến như năng lực hấp thụ nguồn vốn chưa đáp ứng được yêu cầu, tỷ lệ giải ngân chưa cao, nhiều chương trình chậm tiến độ[□]. Bên cạnh đó, việc Việt Nam có cơ chế chính sách chưa thông thoáng, cơ sở hạ tầng còn lạc hậu, thiếu nhân lực quản lý có chất lượng[□] cũng khiến việc đầu tư từ nước ngoài đặc biệt là Nhật Bản còn chưa thực sự thuận lợi.

Hợp tác an ninh - quốc phòng giữa hai nước diễn ra khá muộn và chậm chạp, hiệu quả chưa thực sự như mong đợi và phản ánh đúng tâm vóc của quan hệ đối tác chiến lược sâu rộng. Hợp tác trên lĩnh vực an ninh - quốc phòng còn chịu nhiều ảnh hưởng từ sự điều chỉnh chiến lược của các nước lớn và trật tự thế giới, trật tự khu vực. Đồng thời, hạn chế còn xuất phát từ bản thân Nhật Bản không có khả năng hợp tác quốc phòng vượt quá khuôn khổ dân sự căn cứ theo Hiến pháp, hay Việt Nam cũng cần phải khéo léo, mềm dẻo trong hợp tác quốc phòng theo chính sách "Bốn không"[□].

Trên lĩnh vực giao lưu nhân dân, giao lưu văn hóa, còn tồn tại tình trạng người Việt Nam phạm tội khi đang lao động, học tập tại Nhật Bản. Năm 2018, số vụ phạm pháp do công dân Việt Nam gây ra chiếm gần 1/3 tổng số vụ mà người nước ngoài là thủ phạm⁽²⁴⁾. Có gần 4.700 lao động Việt Nam bỏ trốn và cư trú bất hợp pháp⁽²⁵⁾, làm hưởng đến uy tín và hình ảnh của người lao động Việt Nam ở nước ngoài.

3. Triển vọng quan hệ Việt Nam - Nhật Bản giai đoạn tới

Từ những thành quả đã đạt được cùng với một số thách thức đã nêu, có thể thấy rằng quan hệ Việt Nam - Nhật Bản sẽ có một triển vọng theo hướng: Quan hệ hai nước có sự phát triển ổn định trên nhiều phương diện, đặc biệt là trên lĩnh vực kinh tế. Có nhiều yếu tố thuận lợi để thúc đẩy quan hệ giữa Việt Nam và Nhật Bản.

Thứ nhất, mặc dù cục diện thế giới và khu vực có nhiều diễn biến phức tạp, khó lường, song xu thế lớn của thế giới vẫn là xu thế hòa bình - hợp tác và phụ thuộc lẫn nhau, đặc biệt là trên mặt kinh tế.

Thứ hai, Nhật Bản là nền kinh tế lớn thứ ba trên thế giới, có nhiều tiến bộ trong khoa học công nghệ, có vai trò và vị thế lớn trên trường quốc tế. Ngược lại, kinh tế Việt Nam trong thời gian gần đây cũng liên tục tăng trưởng, với 3,72% trong 6 tháng đầu năm 2023⁽²⁶⁾. Việt Nam cũng đã và đang thể hiện vai trò là một thành viên tích cực của cộng đồng quốc tế thông qua việc đảm nhiệm vị trí Ủy viên không thường trực Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc nhiệm kỳ 2020 - 2021, Chủ tịch ASEAN 2020. Hai quốc gia sẽ trở thành đối tác có lợi để ủng hộ lẫn nhau trên các diễn đàn quốc tế và khu vực.

Thứ ba, những thành tựu trong thời gian qua giữa hai nước chính là động lực thúc đẩy lớn nhất, là điều kiện cần thiết để mối quan hệ thêm phát triển.

Thứ tư, triển vọng của mối quan hệ xuất phát từ chính sự nỗ lực của cả Việt Nam và Nhật Bản. Hai bên luôn khẳng định là đối tác quan trọng của nhau, chia sẻ nhiều lợi ích chiến lược. Nhật Bản ghi nhận vai trò ngày càng tăng và đóng góp xây dựng của Việt Nam đối với các vấn đề quốc tế và khu vực; khẳng định tầm quan trọng của Việt Nam trong chính sách đối ngoại của Nhật Bản ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Ngược lại, Việt Nam khẳng định vai trò của Nhật Bản là đối tác quan trọng và lâu dài. Ngày 27/11/2023 vừa qua, Nhật Bản và Việt Nam đã công bố Tuyên bố chung Việt Nam - Nhật Bản về nâng cấp quan hệ lên Đối tác chiến lược toàn diện, tiếp tục khẳng định tầm quan trọng lẫn nhau của trong quan hệ song phương, tại khu vực và trong cộng đồng quốc tế.

Thứ năm, người Việt Nam hiện đang quan tâm, hiểu biết và yêu mến văn hóa, đời sống Nhật Bản. Ngược lại, văn hóa và giá trị Việt cũng đang được lan tỏa sâu rộng trong sự hiểu biết của nhiều người dân Nhật Bản. Nhật Bản và Việt Nam cũng có sự gần gũi về văn hóa, lịch sử, địa lý. Đây là một trong những nền tảng vững chắc để có thể phát triển một mối quan hệ gắn bó lâu dài./

(1) Chuyến thăm của các Thủ tướng Nhật Bản: Abe Shinzo (thăm chính thức tháng 1/2017, nhân Hội nghị APEC tháng 11/2017), Suga Yoshihide (10/2020), Kishida Fumio (5/2022)

(2) Chủ tịch Hạ viện Oshima Tadamori (5/2017)

(3) Chủ tịch Thượng viện Yamazaki Masaaki (12/2015)

(4) Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng (9/2015)

(5) Chuyến thăm của các Chủ tịch nước CHXHCN Việt Nam: Trương Tấn Sang (3/2014), Trần Đại Quang (6/2018), Nguyễn Xuân Phúc (dự lễ tang cố thủ tướng Shinzo Abe tháng 9/2022)

(6) Chuyến thăm của các Thủ tướng: Nguyễn Xuân Phúc (dự Hội nghị Thượng đỉnh G7 mở rộng tháng 5/2016, Hội nghị Tương lai châu Á lần thứ 23 tháng 6/2017, Hội nghị cấp cao hợp tác Mekong Nhật Bản lần thứ 10 tháng 10/2018, Hội nghị thượng đỉnh G20 tháng 7/2019), Phạm Minh Chính (11/2021)

(7) Nhân dân điện tử (14/10/2022), *Việt Nam và Nhật Bản trao đổi lý luận xây dựng chủ nghĩa xã hội*, <https://nhandan.vn/viet-nam-va-nhat-ban-trao-doi-ly-luan-xay-dung-chu-nghia-xa-hoi-post719837.html>, truy cập tháng 8/2023

(8) Báo Điện tử Chính phủ (5/5/2023), *Chủ tịch Quốc hội tiếp Chủ tịch Liên minh Nghị sĩ hữu nghị Nhật Bản - Việt Nam*, <https://baochinhphu.vn/chu-tich-quoc-hoi-tiep-chu-tich-lien-minh-nghi-si-huu-nghi-nhat-ban-viet-nam-102230505175206853.htm>, truy cập tháng 8/2023

(9) VOV (6/8/2021), *Việt Nam đề nghị chiến lược hợp tác Mekong - Nhật Bản dựa trên 3 trụ cột*, <https://vov.vn/chinh-tri/viet-nam-de-nghi-chien-luoc-hop-tac-mekong-nhat-ban-dua-tren-3-tru-cot-880435.vov>, truy cập tháng 8/2023

(10) Minh Ngọc (7/3/2023), *Đẩy mạnh hơn nữa hợp tác giữa Việt Nam - Nhật Bản trong lĩnh vực hợp tác phát triển*, <https://baochinhphu.vn/day-manh-hon-nua-hop-tac-giua-viet-nam-nhat-ban-trong-linh-vuc-hop-tac-phat-trien-102230307170835641.htm>, truy cập tháng 8/2023

(11) JICA (2023), *Thông cáo báo chí Nhật Bản ký kết ba thỏa thuận vay ODA với Việt Nam*, https://www.jica.go.jp/vietnamese/overseas/vietnam/information/press/2023/_icsFiles/afiel_dfile/2023/07/13/press_release_20230713_vn.pdf, truy cập tháng 8/2023

(12) Khánh Vy (4/5/2023), *Nhà đầu tư nước ngoài tiếp tục rót vốn vào Việt Nam*, <https://vneconomy.vn/nha-dau-tu-nuoc-ngoai-tiep-tuc-rot-von-vao-viet-nam.htm>, truy cập tháng 8/2023

(13) Minh Ngọc (5/7/2022), *Hoàn thành tốt, đúng tiến độ Sáng kiến chung Việt Nam - Nhật Bản giai đoạn 8*, <https://baochinhphu.vn/hoan-thanh-tot-dung-tien-do-sang-kiem-chung-viet-nam-nhat-ban-giai-doan-8-102220705181301771>.

htm, truy cập tháng 8/2023

(14) <https://dangcongsan.vn/multimedia/infographic/trao-doi-thuong-mai-giua-viet-nam-voi-cac-doi-tac-lon-nam-2022-629797.html>, truy cập tháng 8/2023

(15) Cục Du lịch quốc gia Việt Nam (18/5/2020), *Việt Nam là điểm đến yêu thích của du khách* □ *Đất nước mặt trời mọc* □, <https://vietnamtourism.gov.vn/post/32599>, truy cập tháng 8/2023

(16) 訪日ラボ、データでわかる訪日ベトナム人観光客 <https://honichi.com/visitors/asia/vietnam>.

(17) Trần Oanh (4/5/2023), *Người Việt Nam cần 192 triệu đồng để làm việc tại Nhật Bản?*, <https://kinhtedothi.vn/nguoi-lao-dong-viet-nam-can-192-trieu-dong-de-lam-viec-tai-nhat-ban.html#:~:text=Lao%20động%20Việt%20Nam%20là%20việc%20tại%20Nhật%20Bản%20chiếm%20trên%2050%25&text=Quang%20cảnh%20Diễn%20đàn%20giao,đề%20thực%20tập%20kỹ%20năng>, truy cập tháng 8/2023

(18) JICA (2020), *Thông cáo báo chí* □ *Ký kết Hiệp định vốn vay ODA: Dự án tăng cường năng lực đảm bảo an ninh an toàn trên biển Việt Nam* □ https://www.jica.go.jp/Resource/vietnam/vietnamese/office/topics/c8h0vm0000c6nzgn-att/press200728_vn.pdf, truy cập tháng 8/2023

(19) Đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam, *Chuỗi sự kiện kỷ niệm 45 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Nhật Bản - Việt Nam năm 2018*, <https://www.vn.emb-japan.go.jp/files/000431095.pdf>, truy cập tháng 8/2023

(20) Phạm Lê Dạ Hương (2020), *Ngoại giao văn hoá Nhật Bản đối với Đông Nam Á giai đoạn 1977 - 2016*, Nxb. Thế giới, tr.116

(21) Theo số liệu của Chương trình Cộng sự tiếng Nhật, <https://asiawa.jpf.go.jp/partners/overview/achievements/>, truy cập tháng 8/2023

(22) Theo số liệu của Bộ Ngoại giao Nhật Bản, <https://www.mofa.go.jp/mofaj/gaiko/oda/data/zyoukyou.html>, truy cập tháng 8/2023

(23) Bộ Công thương Việt Nam (25/11/2021), *Tuyên bố chung Việt Nam - Nhật Bản: Hướng tới một giai đoạn mới của quan hệ Đối tác Chiến lược sâu rộng vì hoà bình và thịnh vượng ở châu Á*, <https://moit.gov.vn/tin-tuc/hoat-dong/tuyen-bo-chung-viet-nam-nhat-ban-huong-toi-mot-giai-doan-moi-cua-quan-he-doi-tac-chien-luoc-sau-rong-vi-hoa-binh-va-thin.html>, truy cập tháng 8/2023

(24) An Hồng (13/4/2018), *Việt Nam bị xếp đầu bảng về số vụ phạm pháp ở Nhật*, <https://vnexpress.net/viet-nam-bi-xep-dau-bang-ve-so-vu-pham-phap-o-nhat-3736064.html>, truy cập tháng 8/2023

(25) Lê Hữu Việt, *Hơn 46.000 lao động Việt Nam đang làm việc chui ở nước ngoài*, <https://tienphong.vn/hon-46000-lao-dong-viet-nam-dang-lam-viec-chui-o-nuoc-ngoai-post1544681.tpo>, truy cập tháng 8/2023

(26) *Tổng cục Thống kê* (2023), *Động lực tăng trưởng kinh tế 6 tháng đầu năm 2023*, <https://www.gso.gov.vn/du-lieu-va-so-lieu-thong-ke/2023/07/dong-luc-tang-truong-kinh-te-6-thang-dau-nam-2023>.